

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY - MALÝ PRINC

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr: moderní alegorický* pohádkový* příběh/filozofický román* pro děti (proza, epika); částečně splňuje i parametry novely*

Literární směr: vydáno r. 1943 - jde o jedno z posledních autorových děl; proza z období 2. světové války; literatura 1. poloviny 20. stol.

Slovní zásoba: jazyk spisovný („*Jsem smutný*“; „*To je hrozné nepříjemné*“), poměrně jednoduchý, nenáročný a velice čtivý (odpovídá literatuře určené pro děti); řada zdrobnělín

Stylistická charakteristika textu: převládají kratší a snadno pochopitelná souvětí či věty; běžná je přímá řeč (věšinou ve formě dialogů) i monology malého prince, objevuje se i nepřímá řeč*; časté filozof. myšlenky; součástí knihy jsou i autorovy vlastní ilustrativní obrázky

Tropy: metafora*, přirovnání*, mnoho personifikací* (*květina si mě ochočila, hlas řekl, liška řekla*), alegorie*, výrazná symbolika* (ružě = kráska, liška = chytrost/ moudrost), hyperbola neboli nadsázka (*nekonečná poušť*)

Vyprávěč: zpočátku v -ich formě, část vyprávění o malém princovi v -er formě

Postavy: PILOT: vyprávěč; autobiografické prvky autora (Exupéry působil jako bojový pilot); samotářský snilek; MALÝ PRINC: obyvatel cizí planety; je velmi citlivý, vnímavý a nezkažený; neví si rady se svými city; nechápe svět dospělých a špatné lidské vlastnosti; cestováním po jiných planetách získává zkušenosti; líbí se mu západý Slunce; PRINCOVA KVĚTINA (RUŽE): marnivá a vrtkavá; trochu nafoukaná; OSTATNÍ: dále postavy, symbolizující různé charaktery dospělých - KRÁL: neustále si dokazuje svou nadřazenost, je panovačný, ale chvillemi i rozumný; DOMYŠLIVCE: pyšný; chce být všemi uctíván; PIJAN (OPILEC): osamělý; stydí se za sebe; BYZNYSMEN: vždy zaneprázdněný a puntičkářský; posedlý počítáním a vlastnictvím; myslí si, že všechno je na prodej; LAMPÁŘ: pracovitý, ale smutný; ZEMĚPISEC: sobecký; hraje si na důležitého; LIŠKA: trochu znuděná, ale moudrá a přátelská; malému princovi pomůže najít skutečný smysl života; VÝHYBKÁŘ: vypravuje vlaky plné úspěšných cestujících; OBCHODNÍK: prodává pilulky na utišení žízně: symbol honby za náhražkami, šetřícími čas; HAD

Děj: pilot (vyprávěč/autor) nouzově přistane se svým letadlem na Sahaře → když se snaží stroj opravit, objevuje se náhle malý princ (postava z cizí planety, kterou opustil, protože pochyboval o lásce ruže, kterou miloval) → chce po pilotovi, aby mu nakreslil beránka → ten neví jak, a tak mu zkusí namalovat hroznýše se slonem v žaludku (což připomíná kloubok) → malý princ však trvá na kresbě beránka → pilot beránka nakonec nakreslí, ale malému princovi se obrázek nelíbí → až když mu nakreslí beránka v ledně, malý princ je nadšený → vypráví pilotovi o svých návštěvách cizích planet → na nich potkával různé dospělé s pokřivenými charaktery → na první planetě potkal Krále, který všechny považoval za své poddané, a všechno, co chtěl malý princ udělat, mu musel výslovně povolit → na druhé planetě se setkal s Domyšlivcem, který chtěl být všemi uctíván a respektován, přestože zde žil úplně sám → na třetí planetě potkává Pijana, který pije, protože se stydí za to, že pije → na čtvrté planetě žije Byznysmen, který neustále počítá hvězdy na nebi, protože si myslí, že mu patří (a chce vlastnit další) → na páté miniplanetce nalezne Lampáře, který bez odpočinku zhasíná a rozsvěcí svou lampu kvůli dnu a noci, které se zde střídají každou minutu → je první postavou, která malému princovi nepřipadá směšná, protože se narodil od předchozích nestará jen sám o sebe → na šesté planetce potkává Zeměpisce, který se považuje za příliš důležitého a stará se pouze o mapy (všechno ostatní je pro něj podřadné) → poslední zastávkou malého prince je Země, kde se všechny předchozí profese vyskytují v tisícovkách, kde potkává hada, pouštní květinu, ozvěnu, zahradu plnou růží, a nakonec moudrou lišku → ta mu vysvětlí, že má svět vnímat srdcem (láska a přátelství) → na Zemi dále potkává vyhybkáře, obchodníka s pilulkami proti žízni, a díky nim objevuje lidskou úspěšnost → 8. den už pilotovi dochází voda, a tak se společně s malým princem vydávají hledat studnu, kterou nakonec najdou → další den se pilotovi konečně podaří opravu letadla dokončit → loučí se s malým princem → ten je smutný, jeho planeta je totiž příliš daleko → nechá se užtknout žlutým hadem, aby jeho cesta zpět byla jednodušší (aby nemusel cestovat se svým těžkým tělem) → po smrti se jeho duše vydává zpět na planetu k milované růži, za kterou se po tom všem, co se o vesmíru naučil, cítí zodpovědný → pilot (autor) se ve vyprávění vrací do současnosti a vzpomíná na malého prince, s nímž se setkal už před 6 lety

Kompozice: rozděleno do 27 krátkých kapitol; vyprávění je chronologické (děj na sebe časově navazuje) i retrospektivní (návrat v čase)

Prostor: převážně poušť Sahara (planeta Země) + 6 jiných fiktivních planet
Čas: konkrétní čas není upřesněn, autor však v díle zmiňuje, že se příběh odehrál „před 6 lety“ - přibližně tedy 1. pol. 20. stol.; děj trvá celkem 9 dní

Význam sdělení (hlavní témata, myšlenky a motivy): TÉMATO: střet dětského světa se světem dospělých; vyzdvihnutí dobrých lidských vlastností (láska, upřímnost, lidskost, aj.) a kritika těch špatných (materialismus, sobectví, úspěchanost, nešťastnost, ješitnost, přezíravost, faleš, chamtivost, zloba, aj.); zklamání a úzkost z oddělení, úspěchané a zmechanizované civilizace; důležitost citů; otázka existence člověka, resp. smyslu života (= láska, přátelství); MOTIVY: láska, přátelství, sobectví, úspěchanost, materialismus, cit, kalkul, upřímnost, lidskost

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.): v Evropě rozvoj totalitních ideologií - fašismus v Itálii (Benito Mussolini) a nacismus v Německu (Adolf Hitler) (20. a 30. léta 20. stol.); Adolf Hitler jmenován německým kancléřem (1933); podepsání Mnichovské dohody Německem, V. Británií, Francií a Itálií (1938), brzy poté začíná 2. světová válka (1939-1945)

Základní principy fungování společnosti v dané době: přímé dopady 2. sv. války - mnoho civilních obětí, špatná hospodářská situace, chudoba, strach, nedostatek základních potravin, hygien. potřeb, apod.

Kontext literárního vývoje: probíhá výrazný rozkvět existencialismu* (Albert Camus (*Cizinec*), Jean-Paul Sartre (*Zed*), Simone de Beauvoirová (*Pozvaná*)); obecně probíhá literární tvorba za 2. sv. války - aktivní je např. tzv. ztracená generace* (Ernest Hemingway (*Komu zvoni hrana*), Francis Scott Fitzgerald (*Poslední magnát*), Erich Maria Remarque (*Miluj bližního svého*)); u nás probíhalo období české literární tvorby za německé okupace* - např. Zdeněk Jirotka (*Saturnin*) nebo Eduard Bass (*Cirkus Humberto*); autor slavných antiutopických děl George Orwell v této době tvoří válečná díla (*Válečný deník*)

Kontext dalších druhů umění: avantgarda - kulturní a uměl. hnutí 1. pol. 20. stol., zahrnující řadu proudů v různých oblastech umění; HUDBA: modernismus (Bohuslav Martinů, Igor Stravinskij), dále fr. šanson (Edith Piaf) nebo v USA populární swing (Glenn Miller); MALBA: doznívá surrealismus (Salvador Dalí); ARCHITEKTURA: doznívá popularita dekorativního stylu Art Deco; funkcionalismus (Baťův mrakodrap); začíná se rozvíjet moderní architektura (Le Corbusier)

AUTOR - život autora: Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944) – franc. spisovatel a bojový pilot aristokratického původu; nar. r. 1900 v Lyonu do bohaté rodiny → brzká smrt otce → život na rodinném zámku, jezuitská kolej → brzy tvorba básní → za 1. sv. války studia ve Švýcarsku → r. 1921 **narukoval do armády** → vážné zranění při nehodě → práce v záp. Africe → Buenos Aires (Argentina) → r. 1931 se oženil a byl jmenován Rytmem Cestné legie → návrat do Francie (zde již byl uznáváným autorem) → reportérem ve španělské občanské válce → při pokusu o dálkový let zranění v Guatemale → **za 2. sv. války se stal bojovým pilotem** (v lit. tvorbě i přesto pokračoval) → v létě r. 1944 po vzletu z Korsiky zahynul po pádu svého letadla do Středozemního moře (dodnes není jisté, zda šlo o nehodu, nebo zda byl sestřelen německým bojovým pilotem Horstem Rippertem, který o tom později podal svědectví)

Vlivy na dané dílo: autobiografické prvky (např. pozice bojového pilota); vlastní filozofické myšlenky a úvahy; humanismus*

Další autorova tvorba: tvořil hl. filozoficky zaměřená díla; *Citadela* (nedokonč.); *Noční let* (jeho druhý román - první liter. úspěch); *Letec*; *Válečný pilot* (paměti); *Země lidí*; aj. **Inspirace daným literárním dílem (film, dramatičace, aj.):** PŘEKLADY: do většiny známých jazyků; MUZIKÁL: *Malý princ* (muzikál VB/USA; 1974); OPERA: 2 opery; FILM: např. *Malý princ* (franc. animovaný film; 2015)

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury: ovlivnilo řadu autorů, z moderních např. Toma Wolfe (*Správná posádka*) a mnoho tvůrců komiksů; jedním z obecných přínosů je vznik řady originálních aforismů*; dílo je díky svému jednoduchému jazyku často využíváno jako povinná četba pro začátečníky při výuce francouzštiny

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny: jde o velice pozitivně vnímanou knihu a jedno z neúspěšnějších literárních děl všech dob

Aktuálnost tématu a zpracování díla: střet dobrých a špatných lidských vlastností je téma, které je jistě velmi aktuální i dnes; zpracování díla není nijak výrazně zastaralé

Vtom se objevila liška. „Dobrý den,“ řekla. „Dobrý den,“ zdvořile odpověděl malý princ. Obrátil se, ale nic neviděl. „Jsem tady, pod jabloní...“ **řekl ten hlas.** „Kdo jsi?“ zeptal se malý princ. „Jsi moc hezká...“ „Jsem liška,“ řekla liška. „Poď si se mnou hrát,“ navrhl jí malý princ. „**Jsem smutný.**...“ „Nemohu si s tebou hrát,“ namítla liška. „Nejsem ochočená.“ „Tak promiň,“ řekl malý princ. Chvilí přemýšlel a pak dodal: „Co znamená ochočená?“ „Ty nejsi zdejší,“ řekla liška, „co tu hledáš?“ „Hledám lidi,“ odvětil malý princ. „Co znamená ochočená?“ „Lidé,“ řekla liška, „mají pušky a loví zvířata. **To je hrozné nepříjemné.** Chovají také slepice. Je to jejich jediný zájem. Hledáš slepice?“ „Ne,“ řekl malý princ. „Hledám přátele. Co to znamená ochočená?“ „Je to něco, na co se moc zapomíná,“ odpověděla liška. „Znamená to vytvořit pouta...“ „Vytvořit pouta?“ „Ovšem,“ řekla liška. „Ty jsi zatím pro mne jen malý chlapec podobný statisícům jiných malých chlapců. **Nepotřebuji tě a ty mě také nepotřebuješ.** Jsem pro tebe jen liška podobná statisícům líšek. Ale když si mě ochočíš, budeme potřebovat jeden druhého. Budeš pro mne jediným na světě a já zase pro tebe jedinou na světě.“ „**Začínám chápat,“** řekl malý princ. „**Znám jednu květinu... myslím, že si mě ochočila.**...“ „To je možné,“ dodala liška. „Na Zemi je vidět všelicos...“ „To není na Zemi,“ řekl malý princ. **Zdalo se, že to v lišce probudilo zvědavost: „Na jiné planetě?“ „Ano.“ „Jsou na té planetě lovci?“ „Nejsou.“ „Ach, to je zajímavé! A co slepice?“ „Ani ty.“ „Nic není dokonalé,“ povzdýchla liška. (z kapitoly XXI)**

pohádka - kratší epický (dějový) a smyšlený příběh; často nadpřirozené bytosti; původně lidový žánr; např. A. de Saint-Exupéry, O. Wilde, br. Grimmové, Hans Ch. Andersen

román - prozaický epický žánr; větší rozsah a komplikovanější děj než povídka či novela; příběh běžně obsahuje více postav

existencialismus - směr, který vznikl po 1. svět. válce (po r. 1918); ZNAKY TVORBY: zoufalý a izolovaný člověk; obava z další existence; nevyhnutelnost smrti, apod.; PŘEDCHUDCE: Fjodor M. Dostojevskij; PŘEDSTAVITELÉ: Franz Kafka, Samuel Beckett, Albert Camus, Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoirová, aj.

ztracená generace - skupina amerických prozaiků, kteří se většinou přímo účastnili 1. svět. války (ta většinou zničila jejich ideály a silně ovlivnila jejich tvorbu po tematické stránce, včetně jejich života a psychiky); PŘEDSTAVITELÉ: John Steinbeck, Ernest Hemingway, Francis Scott Fitzgerald, Erich Maria Remarque nebo William Faulkner

aforismus - krátké rčení, zpravidla obsahující hlubší myšlenku či závaznější postřeh

alegorie (jnotat) - vyprávění fiktivního příběhu, který je však zjevně inspirován realitou

humanismus - myšlenkový postoj, který uznává hodnotu každého člověka i celého lidstva; ZNAKY: častá kritika násilí (válek) a extremistických hnutí (fašismus, komunismus); PŘEDSTAVITELÉ: prvky humanismu najdeme u většiny protoláečně zaměřených autorů, u nás například u Karla Čapky

metafora - přenesení významu na základě vnější podobnosti (*zub pilu, kapka štěstí*); zub nemá s pilou nic společného, ale tvarem se podobá hrotům na pile; kapka = trochu

personifikace (zosobnění) - přikládání lidských vlastností neživým objektům, přírodním jevům, živočichům či rostlinám

symbol - naznačuje jinou skutečnost; skutečný význam rozostřuje/zjednodušuje (Helena Trojská = symbol krásy, resp. krásné ženy, pro kterou jsou muži ochotni i umírat)

přirovnání - srovnání vlastností dvou subjektů na základě jejich podobnosti (*chytrý jako liška*); často využívá nadsázku (vědomé přehánění)

nepřímá řeč - zpráva mluvčího o výroku jiného mluvčího (*Eva navrhla, že půjde se mnou.*)

novela - proza kratšího rozsahu; jediný zřetelný příběh; typická závěrečná pointa